

İRAN'DA ÜNİVERSİTE METOTLARI İLE YAZMA ESERLER ARASINDA ARAP DİLİ*

Halil Pervini**

Çeviri: İbrahim ŞABAN***

Özet

Bu çalışmada İran İslam Cumhuriyeti dönemindeki eğitim kurumlarında ve üniversitelerde Arap dili, "SMT" organizasyonu, bu organizasyonun faaliyetleri, İran'da Arapça yazma eserler ve bu alanlardaki sorunlar ile geleceğe dönük teklifler ele alınmaktadır.

Anahtar kelimeler: Arap dili, İran, üniversite, SMT, Arapça yazma eserler, teklifler.

Summary: This study deals with the Arabic language at the schools and universities of Islamic Republic of Iran, the organization of "SMT", the activities of this organization, The Arabic manuscripts in Iran, the problems in these fields and the suggestion for the future.

Keywords: Arabic language, Iran, university, SMT, Arabic manuscripts, suggestion.

İranlılar Arap dili ile yeni tanışmamışlardır. Arapça çalışma, okuma, öğrenme, öğretme ve hatta bu dille kitap telif etme İran'ın öğretime dayalı bilimsel kurumlarında yeni bir olgu değildir. Persler, İslam'ın doğuşundan itibaren, bir zamanlar dünya dili olan ve İslam'ın yayılmasıyla birlikte yayılan

* Halil Pervini'nin Lübnan Üniversitesi, Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nın çıkardığı hakemli "ed-Dirāsāt el-edebīyye" adlı dergide bulunan "el-Luġatu'l-'Arabiye fī 'İrān beyne'l-menāhici'c-cāmi'āt va't-turās", Beyrut-Lübnan, 2005-2006 Kış, Sayı 48-52, s. 87-105., makalesinin Arapça aslından tercümesidir.

** Tahran Akademisyen Yetiştirme Üniversitesi Arap Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı.

*** Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arap Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı (ibrahimsaban@hotmail.com).

bu dille çok ilgilenmişlerdir. İranlıların bu ilgisi bu dilin bütün yönlerini kapsamış, sarf, nahiv, belâgat, edebiyat, fıkıh, tefsir ve o zamanlar bilinen diğer ilimler gibi bilim, sanat ve edebiyattan bu dille ilişkisi olan her şeyi kuşatmıştı. Bu büyük ilgi, onları Arap-İslam medeniyetinde etkin bir rol oynayan diğer yabancı milletlerden daha üstün bir konuma getirdi. Arapça, Kur'ân ve İslam dili olduğundan, onu sadece çalışıp mükemmel bir şekilde öğrenmekle kalmamışlar, kurallaştırma, temel ilkelerini saptama, deyim ve terimlerini toplama ve kurallarını kaydetme yolunda da büyük çabalar sarf etmişlerdir. Bu dili, düşüncelerini ifade etme aracı olarak kullanmışlar, yeteneklerinin ürünlerini derlemişler ve bu dile, yeni ortama uygun eski bilimsel miraslarından kalanları bu dille aktarmışlardır. Böylece dilin zenginliğine zenginlik katmışlar ve fiili olarak edebi ve bilimsel alanda kitap telif etmelerine büyük katkı sağlamışlardır. Böylece Arapça, İran'da dinin, siyasetin ve bilimsel faaliyetlerin dili olmuştur. Farsça ise h. XIII. yüzyılın başlarında ciddi bir şekilde sadece konuşma ve yazı dili olarak sınırlı kalmıştır. Fars dili, yavaş yavaş ön plana çıkmaya başlamış, siyaset ve edebiyat alanındaki yerini almıştı. Bu, o zamanlar geniş bir coğrafyaya sahip İslam toplumunda yeni eğilimlerin ortaya çıkması ile emirlik ve küçük devletlerin kurulmasıyla gerçekleşmiştir. Bu değişimlerin neticesinde, bu ülkelerde resmi dil Farsça olmuş ve bu dil, edebiyatçıların ve yazarların daha önceden Arapçaya gösterdikleri ilginin yerini almaya başlamıştır. Bunun üzerine Arapça siyasi etkisini kaybetmiş, şiir ve yazışma bakımından İran'da yayılması aşamalı olarak zayıflamıştır. Ancak dinin ve İslam hukukuna dair, akli ve edebi ilimlerin dili olarak kalmaya devam etmiştir. Ayrıca asırlar boyunca kendisiyle yan yana ilerleyen Farsçanın yanında kitap yazma dili olarak da kalmaya devam etmiştir. Böylece İran, ilim ve edebiyat için verimli bir kaynak ve İslami hilafetten siyasi olarak ayrılana kadar çeşitli asırlarda İslam dünyası için gücün ve zenginliğin simgesi olmuştur. Hâlâ faydalandığımız ve bugün Arap-İslam kütüphanesinin ortaya koyduklarının en görkemlilerinden sayılan bu eserlerin kalitesi ve bolluğu, bu müelliflerin sayesindedir.

Arap dili, İran'da dini enstitülerde konumunu korumaya devam etmiştir. Ancak gerek bu enstitü ve gerekse mescitlerdeki ders halkalarıyla sınırlı kalması bu dili, yavaş yavaş dış dünyadan uzaklaştırmış ve aşamalı olarak kendisiyle dış dünya arasındaki bağlantıyı koparmıştır. Bu enstitü ve mescitlerde Arapça öğrenmenin gayesi, bu dille konuşma ve yazı yazma becerisinin kazandırılması ve özellikle düşünceleri ifade etme ve açıklama

araçlarından bir araç olduğundan değil bilakis bu dil, başka bir gaye için okutuluyordu. O da dini metinleri, din adamlarının ve filozofların bu dilde yazdıklarını anlamak içindi. Bu okullar yeni kalkınma döneminde Arap dili sıçrama yaptığı ve kendisiyle şimdiki hayatın arasındaki sebepler birleştiğinde dahi kısır metotlarını korumuşlardır.¹

İSLAM CUMHURİYETİ DÖNEMİNDE ARAP DİLİ İLK VE ORTA ÖĞRETİM AŞAMASI

Arap dili, İslam cumhuriyeti döneminde metot ve uygulama bakımından önemli bir yere sahip olmuştur. Öyle ki, anayasa maddelerinden biri Arap dili için İslamî sistem ilkelerine yer vermiştir. Bunu anayasanın on altıncı maddesi şöyle ifade etmektedir:

“Kur’ân’ın ve İslam kültür faaliyetlerinin dili Arapça olduğundan ve Fars edebiyatı bu dille tam olarak kaynaştığından dolayı, bu dilin ilkokuldan yani beşinci seneden sonra liseye kadar okutulması gerekmektedir.”²

Bu madde pratik olarak uygulanmıştır. Bugün milyonlarca öğrenci bu iki (ortaokul ve lise döneminde) dönemde kendilerine yönelik özel hazırlanmış kitaplardan Arapça öğreniyor. Bu kitapların bir yandan Arapça öğretim metotlarının en iyisine sahip olması ve diğer yandan İranlı öğrenciler için istenilen hedefe uygun olması için çok büyük çabalar sarf edilmiş ve hâlâ edilmektedir. Bu hedef dinî ve çağdaş bir hedeftir. Milli Eğitim Bakanlığında bu dili öğretmeye özgü kitap ve metotlar ile okullarda bu dersin öğrenme seviyesini yükseltmek için özel kurslar ve bilgi şölenleri düzenleme üzerinde çalışan özel komisyonlar bulunmaktadır.

ÜNİVERSİTE AŞAMASI

Üniversite aşamasına gelince, önemli devlet ve özel İran Üniversiteleri içerisinde lisans döneminde (bachelours) Arap dili ve edebiyatı bölümü

¹ İran’da Arap dili hakkında bkz.: Dersu’l-luğa ve’l-edeb li’l-Doktor Muhammed Muhammedî.c. 1/ s. 1-3; “Faslîyâ İrân va’l-‘Arab”, ed-Doktor, Fiktor Kik, sayı 1, s. 57 ve onu takip eden sayfalar; Edebî ve İran Arap dili ilişkileri sempozyum araştırmaları.

² İran İslam Cumhuriyeti Anayasası, on altıncı madde.

olmayan üniversite neredeyse yok gibidir. Çoğu üniversitede lisansüstü (master) aşamasında ve altı üniversitede doktora aşamasında Arap dili ve edebiyatı öğreten bölüm vardır. İslam Cumhuriyetinden sonra gördüğümüz program ve metotlarda büyük farkla İslam Cumhuriyetinden hemen önce Arap dili bölümlerinin sayısı bir elin parmaklarını geçmezdi. Dikkati çeken konu ise, lisans, yüksek lisans ve doktora aşamalarında Arap dili bölümlerinde öğretim programları, metotları ve seviyeleridir. Bunlar neredeyse Arap ülkelerindeki üniversitelerde uygulananlara benziyor. Zira Arapça, İranlı öğrencilerin ana dili değildi. Bundan dolayı, özellikle lisans aşamasında durumlarına uygun bazı metotların uygulanması gerekmektedir. Bu her hangi bir dili yabancılara öğretme metotlarında normal bir durumdur.

Aşağıda üniversite öğretiminin temel taşı sayılan lisans programı derslerinin listesi verilmiştir:

- 1- Sarf-I
- 2- Nahiv-I
- 3- Sarf ve Nahiv Alıştırmaları-I
- 4- Sarf-II
- 5- Nahiv-II
- 6- Sarf ve Nahiv Alıştırmaları-II
- 7- Filoloji
- 8- Karşılaştırmalı Edebiyat
- 9- Edebî Eleştiri
- 10- Cahiliye Döneminden Emevî Dönemi Sonlarına Kadar Edebiyat Tarihi
- 11- Birinci Abbasi Dönemi Arap Edebiyatı Tarihi
- 12- İkinci Abbasi Dönemi Arap Edebiyatı Tarihi
- 13- Bağdat'ın Çöküşünden Günümüze Kadar Arap Edebiyatı Tarihi
- 14- Endülüs Edebiyatı Tarihi
- 15- Modern Edebiyat Tarihi-I

- 16- Modern Edebiyat Tarihi-II
- 17- Cahiliye Döneminden Emevî Dönemi Sonlarına Kadar Edebî Metinler
- 18- Birinci Abbasi Döneminde Edebî Metinler
- 19- İkinci Abbasi Döneminde Edebî Metinler
- 20- Bağdat'ın Çöküşünden Günümüze Kadar Edebî Metinler
- 21- Endülüs'te Edebî Metinler
- 22- Modern Edebî Metinler-I
- 23- Modern Edebî Metinler-II
- 24- Arapça Konuşma-I, II, III
- 25- Arapça Kompozisyon-I, II, III
- 26- Dil Laboratuvarı-I, II, III..
- 27- İslam'da Siyasî Edebiyat
- 28- Ehli Beyt (a. s.) Sevgisi İle İlgili Edebiyat
- 29- Hadis-i Şerif'ten Metinler
- 30- Nehcul-Belâga
- 31- Arap Gazete ve Dergilerini Okuma
- 32- Çeviri Sanatı
- 33- Arapça Mektup Yazma ve Özetleme Sanatı
- 34- Arapça-Farsça ve Farsça-Arapça Çeviri
- 35- İngilizce-I, II
- 36- Kur'ân-ı Kerîm'in Tefsirine Dair Metinler
- 37- Edebi Araştırma: Metodu ve Kaynakları
- 38- Bilim Edebiyatı
- 39- Kıraat, Tecvîd ve Kur'ân-ı Kerîm'in Tercümesi
- 40- Belâgat İlmi-I

-
- 41- Belâgat İlmi-II
 42- Aruz ve Kafiye
 43- Bağdat'ın Çöküşüne Kadar İran'da Arap Edebiyatı
 44- Bağdat'ın Çöküşünden Günümüze Kadar İran'da Arap Edebiyatı³

Bütün bu sayılanlar lisans programında okutulan derslerdir. Yüksek lisans ve doktora programlarına gelince, burada bazı dersler lisans dönemindeki derslere benzemekte bazı dersler ise farklılık göstermektedir. Lisansüstü dersleri öğrencilerin çalışma ve araştırmaya pratik olarak katılımıyla eleştiri ve tahlil niteliğini taşımaktadır. Yüksek lisans ve doktora programları ders ve tez dönemlerinden oluşmaktadır.

Her yıl dil ve edebiyatın çeşitli alanlarında, yazma eserlerin neşri vesaire ile ilgili konularda onlarca yüksek lisans ve doktora tezleri yazılmaktadır. Bugün tez yazımında kaynaklarının kısıtlılığına rağmen, modern edebiyat, modern eleştiri, karşılaştırmalı edebiyat ve öykü edebiyatı alanlarına özel bir yönelme görülmektedir. Arapça, Arap dili ve edebiyatı bölümlerinin yanında Kur'ân, İslam Hukuku ve İlahiyat fakültelerinde ciddi bir şekilde özen gösterilerek okutulmaktadır. Öyle ki, bu fakültelerde ders kredilerinin üçte biri Arap dili için tahsis edilmiştir. Zira öğrenci, bu bölümlerde Arapçayı nahiv, sarf, eski ve yeni metinler olarak iyi bir şekilde bilmeden diploma alamaz. Bu durum bütün Fars dili bölümlerinde eskiden beri böyledir. Çünkü öğrenci, Arap dili ve edebiyatını iyi bir şekilde bilmeden Fars dili ve edebiyatının zevkine varamayacağına inanır. Çünkü bu iki dil ve edebiyat arasında İslam'ın doğuşundan günümüze kadar uzanan asırlar boyunca eşsiz bir etkileşim meydana gelmiştir. Bu etkileşim başka hiçbir dil ve edebiyatta görünmez.

ARAP DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMLERİNİN SIKINTILARI

1- Üç aşamada (lisans, yüksek lisans ve doktora) da bu anabilim dallarının isimlerinin hiçbir uzmanlık alanı olmadan aynı "Arap Dili ve Edebiyatı" olması. Üç dönemden mezun olan öğrencinin diplomasına böyle

³ Bk: Müşehhasât Keli Bernâme ve serfasl durûs devre kârşinâsî zebân ve edebiyat-ı Arabî musavvab-i şurâ-i âlî bernâmerizî 1367, s. 6.

“Arap Dili ve edebiyatı” yazılmaktadır. Bu, bizim bu bölümdeki birinci ve temel sorunumuzdur. Bu konuda en azından edebiyat ve dil olmak üzere iki uzmanlık alanı oluşturulmasını teklif ediyoruz.

2- Öğretim üyelerinin çoğu Arap dili ve edebiyatını Farsça okutmaktadır. Evet, statükoyu değiştirmeye çalışan öğretim üyeleri vardır. Fakat şu ana kadar başarıya ulaşamamışlardır. Tahrandaki Allâme Tabâtabâi Üniversitesi gibi, Arap dili öğretimine büyük ilgi gösteren üniversiteler de vardır.

3- Tezlerin çoğu Arapça değil Farsça yazılmaktadır. Orta yol izleyen yani Arapça tez yazmak isteyen öğrencilerin en az yirmi sayfa Farsça tez özeti, Farsça tez yazmak isteyen öğrencilerin ise en az yirmi sayfa Arapça tez özeti yazması gereken uygulamalar da vardır. Tahrandaki “Terbiyet-i Muderris” (Akademisyen Yetiştirme) üniversitesinde olduğu gibi.

4- Muhtelif çabaları, görüşleri, teorileri, ve metotları birleştirmek için ülkenin her tarafına dağılmış Arap dili ve edebiyatı bölümlerini birleştiren ve uluslar arası kültür alanlarında bütün bölümleri temsil eden bilimsel bir birlik/bağın olmaması.

Allahın yardımıyla biz “Terbiyet Muderris” üniversitesinde başka üniversitelerden birkaç öğretim üyesinin katılımıyla “Arap Dili ve Edebiyatı İran Bilimsel Birliği” ni kurduk. Fakat henüz daha faaliyete geçmedi. Şu anda kurulumun son aşamasındadır.

“SMT”⁴ ÜNİVERSİTELERİ DESTEKLİYOR

Üniversiteler için beşeri bilimler alanında inceleme yapıp kitaplar telif eden organizasyon yani “SMT” , beşeri bilimler alanında öğretim kitapları hazırlama konusunda üniversiteler ve yüksek organizasyonların ihtiyaçlarını gidermek için İran’da İslam devriminden beş yıl sonra kurulmuştur. Kültür Devrimi Yüksek Kurulu’nun kurulmasına onay verdiği bu organizasyon, Bilim, İnceleme ve Teknoloji Bakanlığı’na bağlı kamusal bir organizasyondur. Diğer

⁴ “SMT” kelimesi, üç Farsça kelimenin (Sâzmân muâla‘a’ ve kutub ‘ulûm insânî danişgâhhâ) baş harflerinin bir araya gelmesinden oluşmaktadır.

bilimler dışında⁵ beşeri ilimler alanında inceleme yapan ve kitap telif eden bir merkezin kurulması gerektiğine gelince, İran'daki İslam devriminin önceliği beşeri bilimlere veren kültür devrimi olmasından kaynaklanmaktadır. Bundan dolayı "Kültür Devrimi Yüksek Kurulu", üniversiteler için beşeri bilimler alanında inceleme yapıp kitap derleyen bağımsız bir merkezinin yani "SMT" organizasyonunun kurulmasını onayladı. Bu organizasyon, üniversiteler için beşeri bilimler alanında inceleme yapıp kitap telif etmenin yanında İslam konularıyla (İslam ekonomisi, İslam hukuku, İslam siyaseti, Siyaset felsefesi vesaire) ilişkili beşeri ilimlerin usul ve temelleri hakkında kitap telifiyle de uğraşmaktadır.

Önceden (SMT'in kurulmasından önce) öğrenciler, ilgili dersin hocasının hazırlayıp öğrencilere dağıttığı notlardan faydalanıyorlardı. Bu durum olumsuz sonuçlar ortaya çıkarıyordu. Bunlar arasında:

1- Her hoca içerik, şekil, yazı ve baskı bakımından birbirinden farklı notlar toplayıp telif etmekteydi.

2- Notların yüksek olan kopyalama maliyeti, öğrencilere ve üniversiteye ağır gelmekteydi.

3- Defalarca kopya edilmesi dolayısıyla, her not, zamanla siliniyordu. Bu durum, yavaş yavaş öğrencilerin ilgisini azaltmakta ve onlarda kötü izler bırakmaktadır.

Ancak, "SMT" organizasyonunun kurulmasından sonra içerik, şekil, yazı ve baskı bakımından benzerinden farklı olan o notlar, telifte, öğretimde uzman öğretim üyeleri tarafından müzakere edilen bir metoda sahip olan üniversite kitaplarına dönüştü. Uzmanlar bu maddeyi incelediler ve bu inceleme birkaç yıl sürdü. "SMT" organizasyonunda kuruluşundan itibaren beşeri ilimler alanında yaklaşık 700 kitap basılmıştır ve kitapların toplam sayısı 13 milyondan fazladır."⁶

⁵ "Üniversite Yayın Merkezi" adında bir merkez bulunmaktadır. Bu merkez genel olarak üniversite kitaplarını yayınlamaktadır.

⁶ Sâzmân SMT yayınları katalogu, Urdîbihişt 1382, s. 5.

“SMT” ORGANİZASYONUNDA ARAP DİLİ BÖLÜMÜ

1- Bu bölüm, faaliyetlerine organizasyonun kurulmasından itibaren başlamıştır.

2- Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü, müdür, sekreter ve bölüme gönderilen projeleri değerlendirip düzelten uzman öğretim üyesi grubundan meydana gelmektedir.

3- Faaliyet akışı: proje sahibi projesini bölüme gönderir ve bölümde incelendikten sonra proje en az iki uzman hocaya gönderilir. Olumlu cevap geldikten sonra yazar ile organizasyon arasında bir sözleşme yapılır ve böylece yazar telif faaliyetine başlar. Kitap yayımlandıktan sonra ülkenin her tarafındaki Arap dili ve edebiyatları bölümlerine hocaları ve öğrencileri yayımlanmasından haberdar etmek için gönderilir.

PROJELERİN ONAYLANMASI İÇİN GEREKLİ ŞARTLAR

1- Her hangi bir dersin projesini gönderen kişinin gönderdiği derste uzmanlaşmış veya onu senelerce okutmuş olması gerekmektedir.

2- Yazarın, kitabını Arapça yazması gerekmektedir, bu kaçınılmaz bir şarttır. Sadece çeviri vesaire ile ilişkili olan dersler bu şartın dışındadır.

3- Kitabın, özellikle lisans programı kitaplarının sayfa sayıları, kitabın hacmi, faydalı ve çeşitli alıştırmalar gibi öğretim şekillerine sahip olması gerekmektedir.

4- Arap dili bölümü öğrencileri için üniversite kitapları derlemede çok önemli şartlar arasında, Arap edebiyatı ve kültürü ile bağlantılı kitap telif etmede kültürel arka plana dikkat edilmesi vardır.

5- Organizasyon, hocalara yayımlanan kitaplarını okutma zorunluluğu getirmemektedir. Hoca herhangi bir kitabını, kendisinin veya başkasının derlediği notları okutup okutmamakta özgürdür. Ancak, öğretim üyeleri ve öğrenciler tarafından organizasyon yayımlarına büyük bir ilgi vardır. Öyle ki organizasyon kuruluşundan buyana kitap telifi alanında üç defa birincilik elde etmiştir.

6- Kitap, bölümde yayımlanıp üniversitelere dağıtıldıktan sonra ülkenin her tarafındaki uzman hocalar tarafından gelen öneri ve eleştiriler doğrultusunda bir defa daha düzeltilmektedir.

7- Kitap ve Üniversite Metinleri İnceleme Kurulu adında bir kurul bulunmaktadır. Bu kurulun üyeleri bakanlık tarafından atanmakta, kitabın tashihi yapılmakta ve sonuç, organizasyona sonraki baskılarda düzeltilmesi gerekenlerin yapılması için gönderilmektedir.

8- Arap dili bölümü, Kur'ân ilimleri ve İlâhiyat, Tarih, Fars dili ve edebiyatı ile hukuk bölümleriyle bağlantılı Arapça kitapların derlenmesine yardımcı olmaktadır.

9- Arap Dili ve Edebiyatı, bir ders için çeşitli yazarların derledikleri birçok kitap yayımlayabilir. Bu durum, öğretim üyesinin ve öğrencinin en iyisini seçmesine imkân tanır.

10- Bölüm, ilgili konunun uzmanları huzurunda geleceğe dönük programları kayıt altına almak ve geçmişi eleştirmek için yıllık toplantılar düzenlemektedir.

11- Geleceğe dönük programların odak noktalarından biri, eğitim-öğretim kitapları yanında temel kitaplar (kaynak kitaplar) yazma üzerinedir.

12- Benzer merkezler ve yurt dışındaki üniversiteler ile ilişkileri iyileştirmek, anlaşmalar yapmak bölümün ele aldığı önemli konulardandır.

13- Ortak bir şekilde kitaplar basma alanında Yurt içindeki üniversitelerle ilişkileri geliştirmek.

14- Arap Dili ve Edebiyatı bölümünde şu ana kadar, ülkenin her tarafındaki bütün Arap dili bölümlerinden temsilcilerin huzurunda yurt içi bilgi şölenleri düzenlenmiştir. Bu bilgi şölenlerinin sonuncusu İran'da "Arapça konuşma öğretimi" sorunlarını incelemek için düzenlenmişti. Katılımcılar, konuşma öğretiminde en iyi ve en uygun metotları araştırmak ve İranlı öğrenciler için uygun kitaplar yazmak için Arapça konuşma alanında öne çıkmış, başarılı hocalardan bir heyet atadılar.

ENGELLER VE SORUNLAR

1- Arap dili bölümünde Arap dili ve edebiyatının çeşitli alanlarında üniversite ders kitapları derleme konusunda kabul görmüş standartların yeterince bulunmaması.

2- Arapça konuşma öğretimi sorunu, karşılaştığımız ve ona bir çözüm yolu bulmaya çalıştığımız ciddi sorunlardandır.

3- Organizasyondaki Arap dili ve edebiyatı bölümü ile Arap ülkelerinde ve başka ülkelerdeki benzer merkezlerle ilişkilerin olmaması. Aşağıda organizasyonun Arap Dili ve Edebiyatı Bölümünde yayımlanmış veya yayımlanmaya aday bazı kitaplar bulunmaktadır:

1-el-Cedīd fi'ş-şarf ve'n-naḥv (Sarf ve Nahiv'deki Yenilikler),	Dr. Seyyid İbrāhīm Dībācī
2-el-ʿArūzu'l-ʿArabīyyu'l-baṣīṭ (Basit Arap Aruzu)	Dr. Seyyid Yahyā Maʿrūf
3-Bidāyetu'l-belāga (Belagatın Başlangıcı)	Dr. Seyyid İbrāhīm Dībācī
4-Fiḫhu'l-luḡati'l-ʿArabīyya bi'l-Farisīye (Arap Filolojisi Farsça)	Dr. Seyyid Ḥuseyn Seydī
5-Ummātu'l-maṣādirī'l-ʿArabīye (fi'ş-şi'ir ve'l-edeb ve'l-luḡa ve'n-naḥv ve't-tarīḫ ve'l-coḡrāfiya) Arapça Kaynakların orijinalleri (Şiir, Edebiyat, Dil, Nahiv, Tarih ve Coğrafya konusunda)	Dr. ʿInāyetullāh Fāthī Fu'ād
6-el-Edebu'l-siyāsī fi'l-İslām (İslamda Siyasi Edebiyat)	Dr. Sādık Ā'ina Vand
7-el-Luḡatu'l-ʿArabīyetu'l-hadīs (Modern Arap Dili)	Dr. Muḥammed ʿAlī Āzarşab
8-Menāhic fi't-terceme min'el-ʿArabīye bi'l-Farisīye ve bi'l-ʿaks (Arapça-Farsça, Farsça-Arapça Çeviri Metotları)	Nazımyān Rıza
9-Muḫtasar tāriḫu'l-edebi'l-ʿArabī (Arap Edebiyatı Tarihi Muhtasarı)	Dr. Maḫmūd Bostānī
10-Azvä' ʿalā nuṣūṣi'l-tefsīriye (Tefsir Metinleri Üzerine Işıklar)	Dr. ḤāmidSadīķī
11-Tecvīd cāmi' li'l-Ḳur'āni'l-Kerīm(1)	İbrāhīm Pur Frzīb
12-Mecānī'ş-şi'iri'l-ʿarabīyi'l-ḥadīs ve medārisuhu	Dr. Şādık Ḥorşā
13-Muḫtārāt min revā'isi'l-edebi'l-ʿarabī fi'l-ʿaṣri'l-cāhilī	Dr. Muḥammed Fāzilī
14- Muḫtārāt min revā'isi'l-edebi'l-ʿarabī fi'l-ʿaṣri'l-İslāmī (2)	Dr. Seyyid ʿAlī Mīrlūcī
15- Muḫtārāt min revā'isi'l-edebi'l-ʿarabī fi'l-ʿaṣri'l-emevī(3) Ḥuseynī	Dr. Seyyid Muḥammed

16-Fennu't-terceme (Çeviri sanatı)	Dr. Yahyâ Ma'rûf
17-el-Edebu'l-‘Arabî ve târîhuhu (hattâ nihâyeti'l-‘aşri'l-emevî) (Arap edebiyatı ve tarihi (Emevi dönemi sonlarına kadar))	Dr. Muhammed ‘Alî Âzarşeb
18-Tecvîd câmi‘ (3)	İbrâhîm Pür Ferzîb
19-‘Ulûmu'l-belâga: fi'l-bedî‘ ve'l-‘arûz ve'l-kâfiye (Belâgat İlmi: Bedî‘, Aruz ve Kafiye’de)	Dr. Abâzer ‘Abâçî
20-Kitâbetu'r-resâ'il bi'l-luğati'l-‘Arabîye ve fennu't-telhîş (Arapça Mektup Yazımı ve özetleme sanatı)	Dr. Seyyid Fazlullâh Mîe Kâdirî
21-el-Edebu'l-multezim bi ehli'l-beyt (‘A)(Ehli Beyt İle ilgili Edebiyat)	Dr. Şâdık Seyyâhî
22-Târîh ‘ilmi'n-naḥvi'l-‘Arabî (Arap Nahiv İlmi tarihi)	Muḥammed İbrâhîm Ḥalîfa Şuştarî
23-el-Muştalâḥātu'l-mutedâvila fi'l-sahâfati'l-‘Arabîye (Arap Gazetelerinde Çokça Kullanılan Terimler.)	Muḥammed Rızâ ‘Azîzî Pür
24-Târîhu'l-edeb fi'l-‘aşri'l-‘Abbâsîyi'l-evvel (Birinci Abbâsî Dönemi Arap edebiyatı Tarihi)	Dr. Muhammed ‘Alî Âzarşab
25-Târîh tedvîni't-târîhi'l-İslâmî ve menâhicuhu (İslam Tarihinin Yazılma Tarihi ve Metotları)	Dr. Muhammed Ḥasan Tebrâ'iyân
26-el-Edebu'l-‘Arabî fi İrân (1 ve 2) (İran'da Arap Edebiyatı 1 ve 2)	Dr. ‘Abdulganî İrvânîzâde Dr. Naşrullâh Şamlî
27-Fiḫhu'l-luğati'l-‘Arabîyet ve ‘ilmu'l-ḥadîş (Arap Filolojisi ve Hadis İlmi)Dr. Muhammed ‘Alî Kâ'im Meḳâmi Necefi (el-Ḥuseynî)	
28-en-Nuşuşu'l-edebîye fi'l-Endelus (Endülüs'te Edebî Metinler)	Dr. Muhammed ‘Alî Âzarşab
29-el-Baḫşu'l-edebî (Edebî Araştırma)	Dr. Betül Mişkîn Fâm
30-Min me‘âlimi'l-edeb fî nehci'l-belâga	Dr. Seyyid Ḥalîl Bâstân
31-el-‘Arûz ve'l-kâfiye min veche vazîfiye	Muḥammed İbrâhîm Ḥalîfe Şuşterî
32-el-Edebu'l-muḳâran (Karşılaştırmalı Edebiyat)	Dr. Ḥâmid şıdkî Dr. Ḥalîl Pervîni

Organizasyondaki Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü'nün müdürü ve "SMT" organizasyonu başkan vekili olarak kendi adıma burada üniversite kitapları hazırlama alanında benzer merkez ve organizasyonlarla yardımlaşmaya hazır olduğumuzu duyurmak istiyorum.

YAZMA ESERLER

Yazma eserler, geçmişteki medeniyetimizi ortaya çıkarmada en önemli unsurları oluşturmakta ve toplumumuzun ruhuna onur, saygınlık ve özellikle kendine güven ruhunu üfleyebilen ve bizi etrafımızdaki meydan okumalara karşı dik durmaya sevk eden medeniyet birikimimizle direk bağlantılıdır. Arapça yazma eserler, Arap-İslam kütüphanelerindeki hazinelerin en değerlilerindedir. Arap ve İslam ülkelerine yapılan Moğol saldırısı, bu eşsiz yazmaların büyük bir kısmını telef etti. İran'daki genel ve özel kütüphanelerde kayıtlı Arapça yazma eserlerin sayısı yarım milyonu geçmektedir.

Hocalar asırlar boyunca birçok Arapça yazma eserin edisyon kritiğini yapmışlar ve yayınlamışlardır. Araplardan ve diğer milletlerden araştırmacılar bunlardan faydalanmışlardır. İslam Cumhuriyetinin kuruluşundan itibaren bu alanda yapılanlar ise, Arapça yazmaların büyük bir kısmının ilk defa veya müsteşriklerin ve Arap araştırmacıların din, dil, edebiyat ve felsefe alanında ele almadıkları nüshaların tekrar yayımlanmasıdır.⁷

YAZMA ESER YAYIN MERKEZİ

İran'da devlet, çeşitli alanlarda öğretim ve araştırmaya dayalı merkez ve organizasyonlar kurmakla ilgilenmiş ve önceliği yazma eser edisyon kritiğine vermiştir. Dokuz yıl önce kurulan ve İran'da Kültür ve İslamî İrşad bakanlığına bağlı olan "Yazma Eser Yayın Merkezi" bunlar arasındadır. İran ve İslam medeniyetinde yazma eserlerin büyük bir kısmını inceleyip yeniden ortaya koymak ve yayımlamak için Merkez, şimdi henüz basılmamış yazma eserleri tahkik ve tashih etmekle uğraşmaktadır.

⁷ Bkz: Muḥāzarāt mu'tamari'l-maḥtūṭāti'l-'Arabīya fī Irān, Dimaşk 2002, İslam Kültür Müsteşarlığı yayınlarındandır.

Bu merkez, yazma eserlerin tahkikini kabul görmüş bilimsel metotlara uygun bir şekilde yapmaktadır. Bu merkez ilmi, edebiyat, tarih, kelam, felsefe, sosyal bilimler, fen bilimler ve bunların dışındaki çeşitli alanlarda yaymayı; yüksek lisans ve doktora programlarındaki öğrencilerin üniversite tezlerinde yazma bir eseri tahkik etmeyi sevdirmeyi hedeflemektedir. Ayrıca, tahkik etme metotlarını ve kaynaklarını öğretmeleri için öğrencilere eğitim verip yetiştirmektedir. Bununla "Yazma Eser Yayın Merkezi" dışardan veya içerden olsun lisansüstü öğrencilerine ve araştırmacılara metinlerin yayımlanmasından haberdar olup onlardan istifade etmeleri için kütüphanelerden çeşitli nüshaları tedarik etmelerine yardımcı olmaktadır. Bilimsel faaliyetleri genişletip yazma eserleri yeniden ortaya çıkarma kültürünü yaymak bu merkezin diğer görevidir.

Bugüne kadar Merkezde 130 tahkik edilmiş seçme metin başlığı yayımlanmıştır. Çoğu üniversite ve bilimsel organizasyonlardaki gençlerle öğrenciler tarafından yapılmıştır. Bunların 20'den fazlası Arapçadır ve inşallah önemli konularda Arap-Fars İslam medeniyet ve kültürünün büyüklüğünü ilham eden Arapça ve Farsça başka eserler de yayımlanacaktır.⁸

AŞAĞIDA ARAPÇA BASILMIŞ ESERLER KATALOGU VERİLMİŞTİR:

1- el-Āsāru'l-bākiya ʿani'l-ḳurūni'l-ḫāliya li Ebī Rayḫān Muḫammed b. Aḫmed el-Berūnī (4. ve 5. asırlar), tashih eden Pervīz-i Ezkāʿī.

2- El-Arbaʿīniyyāt li keşfi envāri'l-ḳudsiyāt li'l-Ḳāzī Saʿīd Muḫammed b. Muḫammed ufid el-Ḳamī, tashih eden Necefḳuli-yi Ḥabībī.

3- et-Taʿrīf bi ṭabaḳāt'il-umam li'l-Ḳāzī Şāʿid el-Endelusī (h. 5. asır) mukaddime, tashih ve tahkik Dr. Ğulāmırzā Cemşīd Nijād.

4- Tefsīru'l-Şehristānī li'l-İmām Muḫammed b. ʿAbdulkerīm eş-Şehristānī (h. 6. asır) el-musammā bi meftīḫi'l-esrār ve meşābīḫi'l-ebrār.

5- Taḳvīmu'l-imān Mīr Muḫammed Bāḳır ed-Dāmād, tahkik eden ve önsöz yazan ʿAlī Evcebī.

6- El-Cemāhir fī maʿrifeti'l-cevāhir li Ebī Reyḫān el-Beyrūnī, tahkik eden Yūsuf el-Hādī.

⁸ Bkz: Şeş Sāl Telāş (Yazma Eser Yayın Merkezi).

7- Harīdetu'l-kaşr ve cerīdetu'l-ʿaşr, birinci cilt İsfahan seçkinleri hakkında, ikinci cilt Farslı seçkinleri, üçüncü cilt Horosan ve Herat seçkinleri hakkında, li ʿİmād'iddīn el-İsfehānī (6. asır) önsöz yazıp tahkik eden Dr. ʿAdnān Muḥammed Āl-i Taʿmet.

8- Divān Ebī Bekr el-Ḥavārizmī (5. asır) tashih eden Dr. Ḥāmid-i Şıdkī.

9- Laṭā'ifu'l-aʿlām fī işārāt ehli'l-ilhām li-ʿAbdirrezaq el-Kāşānī (h. 8. asır) tashih eden Mecīd-i Hādīzāde.

10- Meḥbūbu'l-ḳulūb li Ḳuṭb'iddīn Muḥammed b. ʿAlī el-Eşḳūrī ed-Deylemī el-Lāhīcī (11. asır) önsöz yazıp tahkik eden Dr. Seyyid İbrāhīm-i Dībācī ve Dr. Ḥāmid-i Şıdkī.⁹

TEKLİFLER

1- Arap üniversitelerini ve Arap Kültür Birliğini, Arap dili ve kültürünü Arap ülkeleri dışında yayma ile ilgilenen bütün merkez, kurum ve üniversiteler ile tanışmaya davet ediyoruz. Bunlar arasında üniversitelerdeki Arap dili ve edebiyatı bölümleri bulunmaktadır. Ayrıca,

2- Arap ülkelerinde Arap ülkeleri dışında Arap dili ve kültürünü öğreten hocalar için kısa müddetli eğitim kursları düzenlemeye

3- Arap ülkeleri dışında Arap dili ve kültürünü öğrenen öğrenciler için eğitim kursları düzenlemeye

4- Arap öğretim üyelerinin değişik konularda Arap dili ve edebiyatını öğretmeleri için Arap ülkeleri dışına gönderilmesine

5- Arap ülkelerinde veya dışında araştırmaya dayalı eğitim laboratuvarları oluşturmaya

6- Arap ülkeleri dışındaki Arap dili ile ilgilenen ülkelerde gerekli gazete, dergi, süreli yayın ve kaynakların arttırılmasına

7- Arap dili ile ilgili kitap ve öğretim araçları için Arap ülkeleri dışında fuarlar düzenlemeye

⁹ Bkz: Fihriş'ul-eşār'il-maṭbū'a bi'l-luġat'il-ʿarabiye, Yazma Eser Yayım Merkezi.

8- İran'da Arap dilinin bugünü ve yarını ile ilgili özel bilim şölenleri düzenlemeye davet ediyoruz.

KAYNAKLAR

- 1- Muḥāzarāt Mu'tamari'l-Maḥṭūṭāti'l-ʿArabīye fī Īrān, Dimaşk (Şam) İran İslam Cumhuriyeti Kültür Müsteşarlığı, m. 2002/h.1424.
- 2- Dersu'l-luġa ve'l-edeb, Birinci Cilt, Dr. Muḥammed-i Muḥammedī, 4. baskı, Tahran Üniversitesi Yayınları.
- 3- Ebḥās Nedvati'l-ʿalākāti'l-edebīye ve'l-luġavīyeti'l-ʿArabīyeti'l-Īrānīye (Tarihi, bugünü ve yarını), Arap Yazarlar Birliği yayınları, m. 1999.
- 4- Faşlīyyet Īrān ve'l-ʿArab (1), Birinci sayı, Birinci yıl, 2002 Yaz, Cemādiluvla 1424.
- 5- Kārname-i 17 Sāle-i sāzmān-i Muṭālaʿa ve Tedvīn-i Kutub-i ʿUlūm-i Īnsānī-yi Danişgāhhā (SMT)
- 6- Fihrist-i İntişārāt-ı Sāzmān-ı Muṭālaʿa ve Tedvīn-i Kutub-i ʿUlūm-i Īnsānī-yi Danişgāhhā(SMT), Urdībiḥşt 1382.
- 7- Muşahḥaşāt-i Bernāme ve Serfaşl-i Durūs-i Devre-i Kārşināsi-yi Rişte-i Zebān ve Edebiyāt-ı ʿArabī, Musavveb-i Sāl-i 1367 Şura-yı ʿAli-yi Bernāmerizi-yi vezāret-i ʿUlūm, Taḥkīkāt ve fen-āverī.
- 8- Şeş Sāl-i Telāş, Yazma Eser Yayım Merkezi.
- 9- Fihrisu'l -āşāri'l-maṭbūʿa bi'l-luġati'l-ʿArabīye, Yazma Eser Yayım Merkezi.
- 10- Destūru'l-cumhūriyeti'l-İslāmīyeti'l-irānīye, on altıncı madde.

Şarkiyat Mecmuası Yayın Kuralları

- 1- Şarkiyat Mecmuası, İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü'nün ilan ettiği dört yayın döneminden ikisinde (Haziran-Aralık), yılda 2 sayı olarak yayınlanacaktır.
- 2- Dergimize şarkiyat, Türkiyat, tarih ve Türk kültürü alanlarındaki araştırmalar, bu sahalarla ilgili tenkitli metinler ve bu metinlerin Türkçe çevirileri, bu sahalarla ilgili olarak yabancı dilde yayımlanmış makalelerin ve kitap bölümlerinin Türkçe tercümeleri, yine bu sahalarla ilgili olarak eski Türkçe harfli matbu veya el yazması metinlerin çeviriyazıya dökülmüş tenkitleri ile metin değerlendirmeleri ve bu alanlarla ilgili kitap tanıtımları kabul edilir.
- 3- Derginin yayın dili Türkçe'dir. Ancak Yayın Kurulu'nun kararı ile mevcut makalelerin üçte birini geçmeyecek şekilde İngilizce, Fransızca ve Almanca makaleler ile yine Yayın Kurulu'nun kararı ile yirmi sayfayı geçmeyen Arapça, Farsça ve Urduca yazma eser metinleri de yayımlanabilir. Dergiye önceden yayınlanmamış yazılar kabul edilir.
- 4- Makale yazarı, adını, soyadını, adresini (iş adresi), telefon numaralarını ve e-mail posta adresini dergi sorumlusuna bildirmek zorundadır.
- 5- Mecmuaya gönderilecek yazıların üç adet kopyası ile bir adet disket ya da cd kaydının (Metin PC, World'de Times New Roman 12 punto ve 1 satır aralığı ile yazılmalı, sayfa yapısı, A 4 yatay, her kağıda iki sayfa, alt boşluk 0.75, üst boşluk 0.75, sağ boşluk 1.17 ve sol boşluk 1.17, cilt boşluğu ile alt-üst bilgi boşluğu bırakılmayacak şekilde oluşturulmalı, kısaca mümkünse derginin son sayısının sayfa yapısına uygun olarak) gönderilmesi gereklidir.
- 6- Yazı ve makalelerde yer alan fotoğraf, harita, grafik, arşiv belgesi vb. görsel malzeme basıma uygun biçimde teslim edilmelidir.
- 7- Çeviri gönderenlerin mutlaka makalenin yabancı dildeki orijinal kopyasını göndermesi, ayrıca makalenin tam bibliyografik künyesini (derginin tam adı, yazarı, baskı yeri, yılı, cildi, sayısı ve sayfaları) bildirmesi gereklidir.
- 8- Yayın Kurulu, tashihlerin hakem raporlarına uygunluğunu kontrol eder.
- 9- Dergimize gönderilen çalışmalar yayımlansın ya da yayımlanmasın yazarlarına iade edilmez.

- 10- Kitap tanıtımı dışındaki çalışmaların her birinin en az 50 en fazla 100 kelimedenden oluşan Türkçe ve İngilizce özeti (summary), anahtar kelimeleri (keywords) ve makalenin İngilizce başlığı eklenmelidir.
- 11- Çalışmalarda dipnotlar sayfa altında olacak şekilde düzenlenmeli ve dipnotlarda kitap adları italik, makale adları düz karakterde tırnak içinde yazılmalıdır. Dipnotta kullanılan metin kitap ise şu sıra takip edilmelidir: Yazarın adı, kitap adı, basım yeri ve yılı, cilt, sayfa; makale ise: Yazar adı, "makale adı", makalenin yer aldığı kitap vs., cilt, yıl, sayı (basım tarihi), sayfa.
- 12- Dergide yayımlanan yazı ve makalelerin içeriği ile ilgili tüm sorumluluk yazarlarına aittir.

Prof. Dr. A. Yaşar KOÇAK
Şarkiyat Mecmuası Sorumlusu